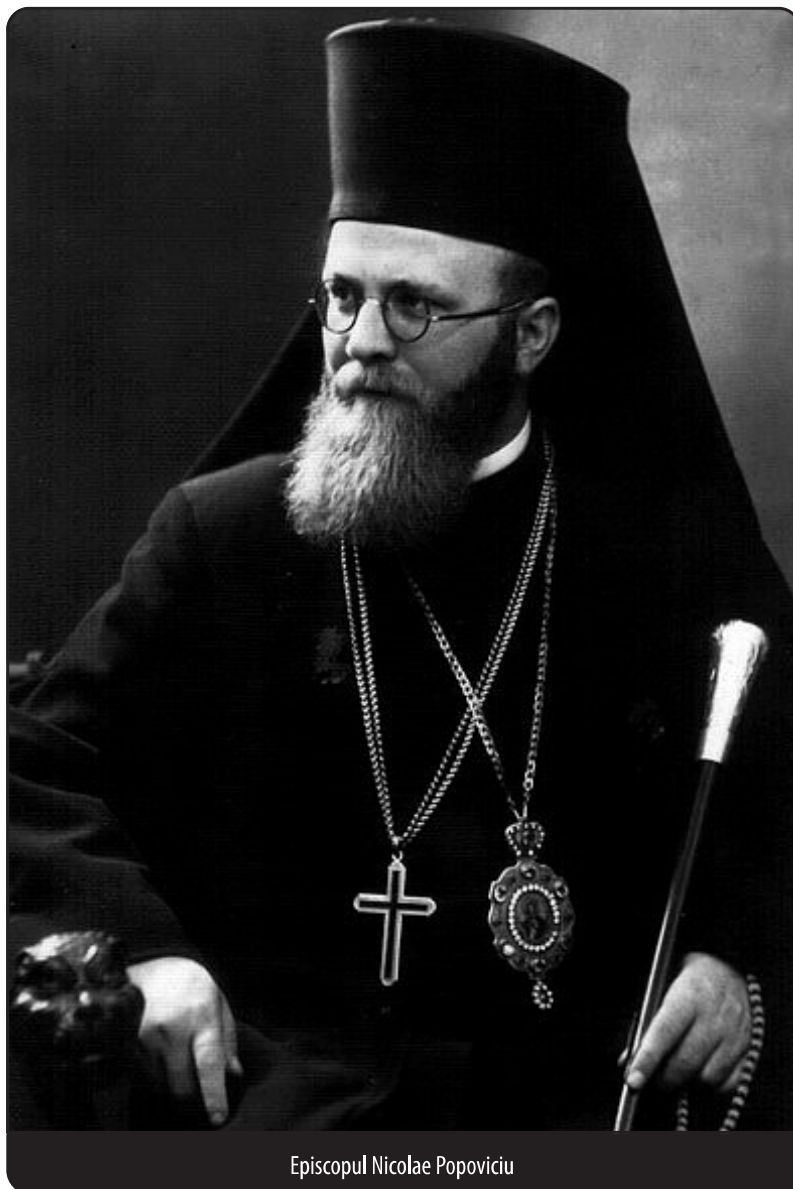

Episcopul Nicolae Popoviciu

Dr. Teodora GIURGIU¹
Silviu-Daniel NICULAE²

EPISCOPUL NICOLAE POPOVICIU — ÎN MISIUNE VOLUNTARĂ, ROMÂNEASCĂ ȘI ORTODOXĂ ÎN TRANSNISTRIA, UCRAINA ȘI CRIMEEA

Nicolae (Nicoale) Popoviciu s-a născut la 29 ianuarie 1903, la Biertan, comitatul Târnava Mare, Austro-Ungaria. A fost absolvent al claselor primare la Școala Săsească din localitatea natală, al liceului din Dumbrăveni, al Școlii Normale și al Liceului „Andrei

Mitropolitul Nicolae Bălan

Șaguna" din Sibiu.

În anul 1925, a efectuat o călătorie la Locurile Sfinte din Palestina și Egipt.

Studiile universitare le-a urmat la Cernăuți, devenind bursier al Facultății de Teologie Ortodoxă din Atena (1927-1928) și al Facultății de Filozofie din München (1928-1930). În pregătirea doctoratului susținut, în anul 1934, la Cernăuți, a urmat cursuri la Tübingen, Leipzig și Breslau (1930-1932).

A fost un bun cunoscător al limbilor germană, greacă veche

și modernă, franceză, latină și maghiară.

Datorită calităților sale remarcabile, Nicolae Popoviciu a fost numit profesor de teologie dogmatică și apologetică, omiletică și limbă greacă la Academia Teologică Ortodoxă din Sibiu, funcție îndeplinită între 1932 și 1936.

La 1 septembrie 1929, a fost hirotonit diacon, la 23 noiembrie 1934 a fost hirotonit preot de către mitropolitul Nicolae Bălan³, iar la 28 aprilie 1936 a fost ales episcop al Oradiei. Tuns în monahism la

Sfânta Mănăstire Cozia, a fost hirotonit arhiereu la 1 iunie 1936, în Catedrala Metropolitană din Sibiu și înscăunat la Oradea, la 28 iunie.

Va rămâne în acest scaun 5 ani, înfăptuind căsătoria a 12.000 de orădeni, care trăiseră în concubinaj, înlocuirea a 20 de biserici și case parohiale din lemn, vandalizate în timpul Primului Război Mondial, cu construcții de piatră, inițiind demersurile pentru ridicarea Catedralei Ortodoxe din oraș, construind un internat pentru fete la Beiuș sau instituind un sistem de ajutorare a celor loviți de calamități sau nenorociri.

În anul 1938, episcopul Nicolae Popoviciu a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la Congresul „Alianței pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică”, desfășurat la Faris Bad-Larvik (Norvegia), susținând o comunicare despre minoritățile din România.

Între 1 aprilie 1940 și 25 martie 1941, a devenit locțiitor al scaunului Episcopiei de Timișoara, atunci reînființată.

După ocuparea Ardealului de Nord, înaltul ierarh a fost reținut, brutalizat și expulzat de autoritățile maghiare.

Din august 1941, episcopul Nicolae Popoviciu va merge în Transnistria, făcând parte din prima echipă de misionari de peste Nistru, cea a clericilor ortodocși ardeleni, formată din 53 de preoți și episcopi, sub îndrumarea mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului. Misiunea a durat șase luni. La această lucrare pastoral-misionară au luat parte și episcopii Andrei al Aradului, Vasile al Timișoarei și Veniamin al Caransebeșului.

Întors în țară, episcopul Nicolae Popoviciu și-a așezat scaunul arhiereesc la Beiuș.

În vara anului 1942, a revenit în Transnistria, însoțit de protopopul Aurel Mușet, preotul militar Ion

Croitoru, preotul profesor Cornel Sava și diaconul Aurel Dărăban – secretar eparhial.

După 23 august 1944, se întoarce la Oradea, demarând lucrările la refacerea bisericilor și caselor parohiale pângărite sau distruse de hortiști.

În predici și în toate înfăptuirile sale și-a mărturisit credința ortodoxă și opoziția față de ateism, denunțând instituirea noii doctrine și prezicând căderea regimului comunist. Deși, în anul 1945, era candidatul cu cel mai mare sprijin al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe pentru funcția de patriarh, va fi ales Iustinian Marina.

Episcopul Nicolae Popoviciu a fost ultimul președinte al Asociației Transilvănene pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român – ASTRA (1947-1948).

Din cauza atitudinii sale fățiș anticomuniste, Patriarhul Iustinian, la presiunea lui Petru Groza și a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, îl va demite din funcția de episcop al Oradei și îi va impune domiciliu forțat la mănăstirea Cheia (din 1950), unde a trecut la cele veșnice la 20 octombrie 1960. În mormântat inițial în satul natal, în anul 1992, osemintele sale au fost aduse pentru odihnă veșnică în Catedrala Episcopală din Oradea.

Între lucrările de dogmatică și apologetică se pot enumera: „Începuturile nestorianismului. Cu specială considerație asupra anatematismelor Sf. Chiril” (Sibiu, 1933), „Epicleza euharistică” (Sibiu, 1933) și „Lespezi de altar” (Beiuș, 1942)⁴.

Cu ceva timp în urmă, când am cercetat fondul de arhivă creat de Inspectoratul Clerului Militar, am găsit două documente referitoare la misiunea efectuată, în anul 1942, de P.S. Episcopul Nicolae al Oradei în Transnistria, Ucraina și Crimeea.

După 80 de ani și luând în considerare evenimentele de anul

Patriarhul Nicodim Munteanu

acesta, am apreciat că ar fi oportun să publicăm corespondența identificată:

„București VI
Str. Antim, nr. 29
Patriarhia Română
Sfântul Sinod
Nr. 3101
Octombrie 13, 1942

Inspectoratul Clerului Militar

Cu frățească dragoste vă trimitem, în copie, aici alăturat, adresa P.S. Episcop Nicolae al Oradei nr. 3425/1942, către Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, spre a lua cunoștință de cuprinsul ei și a ne da informațiile cuvenite asupra mențiunilor făcute de P.S. sa în această adresă, cu privire la

activitatea religioasă-misionară la unitățile militare.

Aceste informații ne sunt necesare pentru plenul Sf. Sinod, căruia i s-a trimis întreaga chestiune.

Primiți, vă rugăm, Prea Sfințite, ale Noastre întru Hristos frățești îmbrățișări.

Președinte

Patriarh

Nicodim⁵

Director,

S.S. indescifrabil

Prea Sfinției Sale,

Prea Sfințitului Episcop al Armatei Dr. Partenie Ciopron^{6/7}.

„Adresa P.S. Episcop Nicolae al Oradei nr. 3425/1942

25 august 1942

În legătură cu adresa noastră nr. 2943 din 7 iulie a.c. avem onoarea a vă aduce la cunoștință, că pe data de 15 august a.c., ne-am întors la reședința noastră Episcopală din Beiuș, împreună cu echipa de preoți ce ne-a însoțit în misiunea voluntară – românească și ortodoxă – pe care am făcut-o în Transnistria, Ucraina și Crimeea, misiune asupra căreia ne îngăduim a vă prezenta următorul raport rezumativ:

Spitale:

În Transnistria: Spitalele de campanie nr. 1 cu 250 răniți; nr. 2 cu 320 răniți; nr. 228 cu 127 răniți; nr. 531 cu 195 răniți; Centrul de recuperare cu 558 răniți și Spitalul de tuberculoși al prizonierilor ruși – toate în Tiraspol. În Birzula, Spitalele de campanie nr. 252 cu 244 răniți, nr. 261 cu 300 răniți și un tren sanitar cu 13 vagoane de răniți. În Balta, Spitalul județean cu 50 bolnavi. În Odessa, Spitalul ambulanței cu 256 răniți.

În Ucraina: în Nicolaev, Spitalul de campanie nr. 245 cu 100 răniți și Spitalul nr. 454 fără răniți.

În Crimeea: în Simferopol, Spitalul de campanie nr. 7 cu 520 răniți, Ambulanța nr. 99 cu 50 răniți, Sanatoriul Gealman cu 219 răniți; Sanatoriul Kil-Buru⁸ cu 42 bolnavi. În Bahcisarai, Spitalul de campanie nr. 9 cu 50 de răniți și în Leninscoe, Spitalul nr. 13 cu 35 bolnavi.

La fiecare spital am slujit slujba pentru bolnavi și le-am predicat mângâindu-i, întărindu-i și mulțumindu-le pentru jertfa lor de sânge. Apoi, am stat de vorbă de la pat la pat cu fiecare bolnav în parte și le-am împărțit tuturor câte o iconiță și o carte de rugăciuni. Răniții, în majoritatea lor covârșitoare, au provenit din luptele grele de la Sevastopol.

Unitățile militare

Am cercetat de la Nistru până la Kerchi toate Comandamentele de Armate, de Corpuri de Armate și de Divizii, precum și unitățile militare pe regimente, batalioane și divizioane, în nr. total de 31. Pentru secretul militar pe care-l comportă, ni s-a interzis să amintim numele și localitățile unde sunt cantonate aceste unități și comandamente. La fiecare unitate am săvârșit câte o slujbă religioasă, Te-Deum, sfințirea apei, polihroniu etc. După împrejurări, am rostit câte o cuvântare al cărei cuprins aducea iubiților noștri ostași de o parte mulțumirea Bisericii și a Patriei pentru lupta lor, iar de altă parte le arăta linia marilor revindicări și aspirații ale neamului nostru, aspirații care trebuie să se mai îndeplinească în lupta și jertfa lor.

Cimitire de eroi

O atenție deosebită am dat tuturor cimitirelor scumpilor noștri eroi. Pretutindeni, ne-am închinat cu pietate și vie recunoștință în fața mormintelor acelora

care, prin jertfa supremă a vieții lor, au pus temelii noi viitorului mai bun și mai drept al neamului și al Țării noastre. Începând de la Tiraspol și Odessa și până la Kerchi am cercetat toate cimitirele, slujind la fiecare slujbă sfântă a parastasului pentru fericita odihnă în Domnul a sufletelor lor mari și dându-le fapta lor de eroism românesc și creștinesc drept pildă ostașilor prezenți.

Amintim aici îndeosebi cimitirele Diviziei 1 Grăniceri și ale Diviziilor 3, 5 și 11 Infanterie de la Odessa și Vyhoda, cimitirul foarte frumos al Diviziei 8 Cavalerie de la Starii Krîm, sfințit cu mare solemnitate în ziua de 4 august, cimitirul răniților care au fost asasinați de bolșevici la Feodosia, cimitirele român și german de la Bit-Kerch sfințit și el cu asistența comandanților de mari unități într-o atmosferă de adâncă reculegere.

Sfințiri de biserici

În zilele de 19 și 20 iulie (Duminică și Sf. Prooroc Ilie) am sfințit, la cererea vicarului Misiunii din Transnistria, Arhimandritul dr. Antim Nica, bisericile renovate din comunele moldovenești Jura și Popenco din jud. Râbnița, situate pe malul stâng al Nistrului. Ambele sfințiri s-au făcut cu mare solemnitate și în prezența tuturor autorităților administrative și școlare din județ, precum și a unei mari mulțimi de popor.

În cuvântările rostite cu acest prilej, le-am vorbit de o parte despre însemnătatea specifică a praznicului sfințirii bisericii, iar pe de altă parte despre învățăturile de căpetenie ale Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos și ale Evangheliei Neamului, îndemnându-i – în lumina împrejurărilor de viață de dincolo – să le păzească cu sfințenie pentru a lor vremelnică și vecinică mântuire.

În ziua de 9 august, am sfințit în prezența domnului general de corp de armată Gheorghe Avramescu, comandantul Corpului de Vânători de Munte și a ofițerilor superiori, biserica creștinilor pravoslavnici din Tschujutscha de lângă Simferopol (Crimeea), biserica frumos renovată și înzestrată prin munca și jertfa pilduitoare a ostașilor din Batalionul 23 Vânători de Munte.

Aceste sfințiri constituie numai câteva din dovezile numeroase de reînviere a credinței drept-măritoare prigonite vreme de aproape 25 ani și a operei de ajutorare efectivă pe care o îndeplinesc pretutindeni dincolo de Nistru trupele române.

Liturghii arhieresti și diverse alte vizite

În cursul misiunii noastre am slujit 7 liturghii solemne arhieresti și anume: 1. La Tiraspol, în biserica renovată a Dragonilor, 12 iulie; 2. La Jura în 19 iulie; 3. La Popenco în 20 iulie; 4. În Odessa, la catedrală în 26

ie; 6. În Simferopol la 2 august; 7. În Tschujunscha la 9 august.

Cea mai impresionantă a fost liturghia slujită de mine în românește, grecește și slavonește la Simferopol, liturghie urmată de predică în limba românească și grecească. Acolo am fost martorul unei erupții vulcanice a sentimentului religios comprimat vreme de aproape 25 de ani.

În afară de orașele amintite mai sus, am făcut slujbe dumnezeiești și am predicat pentru populația civilă în Slobozia, Târnanța, Bîrzula, Balta Râbnîța din Transnistria și în Starîi Krîm și Feodosia din Crimeea.

În ziua de 12 iulie 1942, am ținut – la cererea d-nului prof. Bârsănescu de la Iași – învățătorilor transnistreni întruniți la Tiraspol la Cursul de perfecționare și completare a cunoștințelor, o conferință despre raportul dintre știință și credință și despre crezul nostru național.

La Simferopol, am cercetat pe vrednicii lucrători de la marele atelier de reparații a camioanelor și a altor mașini militare și le-am vorbit despre importanța națională și militară a lucrării lor. Tot acolo am vizitat cantina populației civile sărace, susținută exemplar prin îngrijirea Consiliului de patronaj.

La 3 august, am sfințit, la Starîi Krîm, o troiță ridicată, ca și un scut apărător, de o baterie anti-aeriană.

La ducere și întoarcere, am vizitat sediul Misiunii Ortodoxe din Tiraspol și Odessa și m-am interesat de mersul activității misionare. Cred, că misiunii ar trebui să i se aducă – în interesul unei cât mai rodnice activități – simțitoare îmbunătățiri și schimbări în materie de organizare, înzestrare, alegere și stabilitate a unei părți a personalului ei.

Vizita M.S. Regelui Mihai pe front

La începutul lunii august, bravii noștri ofițeri și soldați de pe frontul Crimeii și al Caucazului au avut bucuria să fie cercetați de tânărul și iubitul nostru Suveran, Majestatea Sa Regele Mihai I, însoțit fiind de domnul profesor Mihai Antonescu, vice-președintele Consiliului de Miniștri, de domnul general de divizie C. Pantazi, ministrul Apărării Naționale și înalta suită. Majestatea sa s-a interesat pretutindeni de mersul operațiilor din teatrele marilor lupte și de vitejia excepțională a oștirii sale. Orașul Simferopol și garnizoana lui de vânători de munte, unde tocmai ne desfășurăm activitatea noastră misionară și noi atunci, a avut cinstea de a găzdui mai îndelung pe Majestatea Sa.

Recapitulând și rezumând întreaga noastră lucrare misionară la câteva cifre, ajungem la următoarele constatări:

Au fost vizitate 20 spitale de campanie și ambulanțe și 31 de unități militare mari, împărțite pe teren

în subunități; au fost sfințite 3 biserici noi, 5 cimitire și o troiță; s-au slujit 7 liturghii arhieresti, 58 doxologii, sfințiri de apă și polihroane și s-au rostit 76 de cuvântări, predici, conferințe. Majoritatea slujbelor și cuvântărilor au fost ținute în câmp liber, pe călduri sau vânturi mari, ceea ce ne-a îngreunat mult lucrarea. Prin jertfa Episcopiei noastre, am putut împărți ostașilor un număr de 12.000 cărți de rugăciuni și 7.000 icoane.

Concluzii

1. Călătoria și activitatea noastră misionară de dincolo de Bug a fost cea dintâi descindere a unui arhieru ortodox și român în mijlocul oștirii noastre scumpe și a poporului pravoslavnic rusesc după aproape 25 de ani de cumplită prigoană religioasă.

2. Lucrarea noastră a fost întâmpinată, atât din partea armatei, cât și a populației civile cu nespusă bucurie și mulțumire sufletească. O așteptau de mult și unii și alții. Scenele emoționante pe care le-am trăit acolo și pe care niciun cuvânt omenesc nu le poate reda integral și fidel sunt o mărturie vie a acestei bucurii.

3. Cu deosebită satisfacție am luat cunoștință pas de pas în cursul celor 4 săptămâni, deoparte de puritatea și înălțimea morală a simțămintelor patriotice și religioase ale scumpulor noștri ostași atât din spitale, cât și de la diferite unități, iar de altă parte de marea sete religioasă a poporului rusesc, sete ce se cere astâmpărată.

4. Problema misiunii externe a Bisericii noastre în mijlocul poporului rusesc este de o actualitate și de o amploare nebănuită. Biserica pravoslavnică a Rusiei așteaptă de la Biserica și Țara noastră o mână de ajutor în aceste clipe de răscruce pentru că secerișul este bogat, iar lucrătorii sunt puțini. Alții, străini de legea noastră pândesc și așteaptă cu nerăbdare ceasul în care ar putea intra din pricina lipsei noastre de vigilență, în mijlocul turmei care nu este a lor.

Pregătirea cadrelor în vederea viitoarei activități misionare de pe întinsul stepelor rusești este cea mai mare și mai urgentă problemă de care trebuie să se ocupe Biserica și țara noastră și să o rezolve efectiv pe plan de ortodoxie ecumenică.

5. Repatrierea românilor îndeosebi ardeleni, duși în Crimeea cu turmele lor de oi, încă înainte de 30-40 de ani, repatriere pe care sufletul lor românesc și ortodox o solicită pe toate căile și cu toată stăruința, constituie și ea una din importante probleme de stat și bisericești.

Domnule ministru,

Ne-am întors din această misiune plină de osteneli și nu arareori și de primejdii – misiune desfășurată cu modestie și în discretă tăcere pe o rază atât de întinsă

– cu conștiința împăcată și mulțumită a datoriei împlinite atât față de biserică, cât și față de oștirea noastră.

Dumnezeu să binecuvânteze cu rod îmbelșugat semănătura duhovnicească pe care am făcut-o în numele Domnului și al Neamului.

Primiți, vă rog, domnule ministru, deodată cu arhierești binecuvântări, asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

L.S. S.S. Nicolae,
Episcopul Oradiei

Pt.conf.
S.S. indescifrabil
Nic. Verzea⁹.

BISHOP NICOLAE POPOVICIU - IN A VOLUNTARY, ROMANIAN AND ORTHODOX MISSION IN TRANSNISTRIA, UKRAINE AND CRIMEA

Abstract: Some time ago, when I researched the archive fund created by the Military Clergy Inspectorate, I found two documents related to the mission carried out in 1942 by Bishop Nicolae of Oradea in Transnistria, Ukraine and Crimea. After 80 years and considering the events of this year, I thought it would be interesting to publish the identified correspondence.

Keywords: Nicolae Popoviciu, hospitals, heroes' cemeteries, King Mihai I, liturgy.

NOTE

[1] Arhivele Militare Naționale Române.

[2] Vice-președinte „Asociația Istorică Dimitrie Cantemir”.

[3] Nicolae Bălan (n. 27 aprilie 1882, Blăjenii de Sus, Șintereag, Bistrița Năsăud – d. 6 august 1955, Sibiu) a fost Mitropolit ortodox al Ardealului (1920–1955) și membru de onoare al Academiei Române din 1920.

[4] Wikipedia, accesată la 5 mai 2022.

[5] Nicodim Munteanu (pe numele de botez Nicolae), (1864–1948, n. Pipirig, jud. Neamț), patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1939–1948). Membru de onoare al Academiei Române (1918). Mitropolit al Moldovei (1935–1939). Scrieri liturgice pastorale, sfaturi pentru credincioși („Cuvântări liturgice”, „Cuvântări

pastorale și îndemnuri”, „Cuvântul bisericii pentru războiul sfânt”). Traducător al „Bibliei”.

[6] Vezi pe larg Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Episcopul Dr. Partenie Ciopron. O viață închinată Bisericii și Armatei Române (1896–1980)*, Buzău, Editura Editgraph, 2021.

[7] Arhivele Militare Române, Fond microfilme, rola F.II. 4.1576, cd. 219.

[8] În ceea ce privește numele de localități, există probabilitatea ca unele să fie reproduse mai puțin corect. În măsura în care a fost posibil, a fost remediat acest impediment – n.n.

[9] Arhivele Militare Române, Fond microfilme, rola F.II. 4.1576, cd. 220–225.